

هفته پژوهش گرامی باد.

با توجه به فرارسیدن هفته پژوهش و ضرورت اطلاع رسانی در خصوص فعالیتهای پژوهشی پاستور لازم دیدیم در این شماره مصاحبه ای با آقای دکتر سیاوشی معاون محترم پژوهشی انجام دهیم که از نظرتان می گذرد:

گپ: ضمن تشکر از وقتی که در اختیار ما قرار دادید. بین پاستورها این تصور وجود دارد که پژوهش زیاد در انستیتو انجام نمی شود، لطفا گزارشی در مورد کارهای تحقیقاتی پاستور ارائه بفرمائید.

دکتر سیاوشی: من در شهریور سال ۱۳۸۶ به سمت معاون پژوهشی منصوب شدم و در همان زمان برنامه های خود را برای هفته پژوهش سال ۱۳۸۶ با چنین محورهایی ارائه کردم:

(۱) ارتقاء جایگاه پژوهشی پاستور.
(۲) ارتقاء سطح کمی و کیفی تحقیقات انستیتو.

(۳) کاربردی تر شدن تحقیقات و استفاده بیشتر از آن در نظام سلامت (۴) تقویت جایگاه بین المللی انستیتو.

در این راستا قصد داشتیم که شرایط را برای تحقق این اهداف تسهیل نمایم. علی رغم شروع خوب با همکاری هیئت علمی ما دچار مشکلاتی نیز شدیم. سیاست من هم اندیشی بود که تعدادی از اعضای باسابقه هیئت علمی را انتخاب کردم و جلساتی را با آنها با هدف بازنگری در آیین نامه های مربوط به پژوهش داشتیم. قبل از آن به غیر از آیین نامه های وزارت خانه ای، ما فقط یک آیین نامه مصوب در حوزه پژوهش در داخل انستیتو داشتیم. اکنون ما ۱۷ بسته آیین نامه ای داریم و برای همه موارد فعالیت های پژوهشی اعضای هیئت علمی داریم. از قبیل: نحوه انتخاب شورای پژوهشی و وظایف آنها، شورای انتشارات، ارزشیابی، کمیته رفاهی اعضای هیئت علمی و غیره.

البته این غیر از جلساتی است که ما در بعضی آیین نامه های کشوری مشارکت کردیم. در آیین نامه استخدامی اعضای هیئت علمی وزارت خانه نقش اصلی را پژوهش به عهده داشته است. سپس کمیته های مختلف را برای انجام کارها تشکیل دادیم که از آن جمله شورای داوری برای نظارت بهتر روی پژوهش ها بود. مهمترین کمیته ها عبارت بودند از: کمیته ارزشیابی اعضای هیئت علمی، کمیته نظارت بر سفرهای خارجی اعضای هیئت علمی، کمیته اخلاق، کمیته ایمنی زیستی.

در طول این مدت ما حداقل ۲۰ تفاهم نامه با دانشگاه های علوم پزشکی و مراکز تحقیقاتی برجسته کشور برای جوابگویی به نیازهای نظام سلامت تدوین نموده و بسیاری از کارهای تحقیقاتی مشترک را شروع کردیم. با

مدیریت مرکز بیماری ها، سازمان بهداشت جهانی، نهاد تحقیقاتی ریاست جمهوری، ستاد زیست فناوری، سلول های بنیادی، حوزه تحقیقاتی معاون تحقیقات و فناوری وزارت خانه همکاری نزدیک داشته ایم و در جذب بودجه های تحقیقاتی از این مراکز از قبل بسیار موفق تر بودیم.

اما موانعی از نیمه دوم سال ۱۳۸۶ که آغاز کار من بود وجود داشت که عبارت بودند از:

(۱) برای اولین بار از آنچه که برآورد بودجه در انستیتو بود، بودجه اختصاص یافته در زمان دریافت خیلی کمتر بود. این امر اجرای طرح های تحقیقاتی را با مشکل روبه رو می کرد.

(۲) بر اساس ضرورت ها بیشتر بودجه (حتی بخشی از بودجه حوزه ی پژوهش) به بخش تولید می رفت. در حالی که تعداد و تقاضای کارهای تحقیقاتی بیشتر شده بود. یک راه حل جذب (grant) بودجه از خارج از انستیتو بود که قابل مقایسه با گذشته نبود. از شروع کار آقای دکتر مدرسی، حداقل چند میلیارد از بیرون پاستور جذب بودجه داشتیم که شاید در بعضی موارد بیش از بودجه ای بود که خود پاستور می توانست اختصاص دهد.

(۳) افزایش تحریم های اقتصادی علیه کشور: این امر در حوزه ی تحقیق نمود بیشتری را دارد که در خرید مواد و تجهیزات ما را دچار مشکل می کرد و مجبور بودیم در برخی موارد تا چند برابر قیمت عادی پرداخت کنیم.

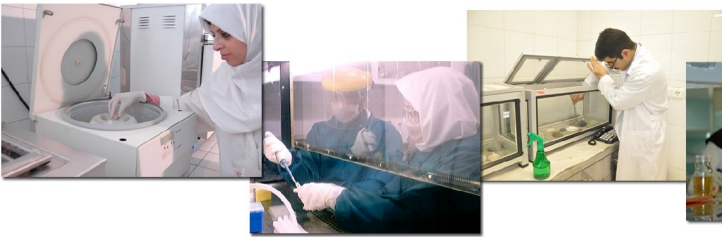
با وجود این مشکلات، طرح های تحقیقاتی ما از دیدگاه خود ما، معاون تحقیقاتی وزارت خانه و مرکز مدیریت بیماری ها بیشتر به سمت کاربردی تر شدن و پاسخ گویی به نظام سلامت پیش رفته است و آنها از وضعیت کنونی خیلی راضی هستند. گرچه شاید به خاطر وجود محدودیت ها برخی از نیازهای آنان را پاسخ نگفته باشیم.

گپ: لطفا به سمت گفت و گو در مورد طرح ها برویم.

دکتر سیاوشی: عنوان طرح ها را حفظ نیستیم، ولی بیش از ۷۰ درصد طرح ها کاربردی بوده و بر اساس اولویت هایی که با همفکری رؤسای بخش ها برنامه ریزی شده پیش رفته است.

گپ: این تصمیم ها در جلسات شورای پژوهشی گرفته می شود؟

دکتر سیاوشی: بله. ما در زمستان گذشته اولویت هایمان را به صورت یک طرح HSR پیاده کردیم و مجری این طرح یکی از افراد مرکز ملی تحقیقات سلامت بود که با همفکری پاستور این کار را برایمان انجام داد. دیدگاه من این است که همان عناوین و اولویت هایی که در جلسات مطرح شد اجرایی شود، به خصوص که مرکز مدیریت بیماری ها در تدوین این اولویت ها با ما همکاری کرد.

هفته پژوهش گرامی باد.

وزارت خانه باید در راستای نظام سلامت گام برداریم. کار ما با دانشگاه فرق می کند. در دانشگاه هر کسی با توجه به تخصصی که دارد طرحی قابل اجرا ارائه می کند. اما ما چون جوابگوی وزارتخانه هستیم همه ی طرح های ارائه شده قابلیت تصویب ندارد.

گپ: یعنی الان طرح های ما جوابگوی نظام سلامت است؟

دکتر سیاوشی: مطمئناً. البته ممکن است نتیجه ی همه ی طرح های ما به تولید یک محصول ختم نشود، اما با اطمینان می گویم که بیش از ۷۰ درصد طرح های تحقیقاتی انستیتو پاسخگوی نظام سلامت می باشد.

گپ: از قابلیت گروه ها، بخش ها، آزمایشگاه ها و محققین به طور کامل بهره برداری می شود؟ الان اینطور تصور می شود که فقط از قابلیت های بیوتکنولوژی، میکروبیولوژی و اخیراً هم از تحقیقات بالینی استفاده می شود. آیا واقعاً از همه استفاده می شود؟

دکتر سیاوشی: از میان ۱۰۰ هیئت علمی که ما داریم ۶۱ نفر در شوراهای ما هستند. یعنی حدود ۶۱ درصد از اعضای هیئت علمی ما در شوراهای درگیر هستند. درضمن، کمیته های ما برای پاسخگویی به افرادی با نگرش های مختلف از بخش های مختلف ایجاد شده است. به خاطر تنوع افراد در کمیته های ما هیچ گونه اغراض شخصی در تصمیم گیری های ما وجود ندارد و تعداد و تنوع کارهای تحقیقاتی پاستور بیشتر از گذشته است. ما در آیین نامه خود مواردی که در گذشته نبود اضافه کردیم. اگر کارشناسان ما در طرح های تحقیقاتی گذشته مشارکت داشته باشند اکنون می توانند به عنوان مجری یک طرح تحقیقاتی ارائه دهند، مشروط بر آنکه طرح های گذشته ی آنها موفقیت آمیز بوده باشد و نامشان در تحقیقات به عنوان همکار تحقیق ذکر شده باشد.

گپ: تعدادی از من خواسته اند که این سوال را از شما بپرسم که کارشناس ارشد غیر هیئت علمی چرا نمی تواند طرحی را ارائه دهد، در صورتی که قبلاً این امکان را داشته است؟

دکتر سیاوشی: اوایل که من آمدم آنها را به عنوان "همتراز هیئت علمی" در آیین نامه نوشته بودیم. بعد از اوایل سال ۱۳۸۸ که در نظام هماهنگ همتراز هیئت علمی حذف شد ما اسم آن را "کارشناس" نهادیم. اگر همانطور آیین نامه را ادامه می دادیم، چون همتراز هیئت علمی وجود نداشت قادر به ارائه طرح نبودند. الان خیر دارم که دو طرح از همین کارشناسانمان در شورای نظارت و داوری در حال بررسی می باشد.

گپ: هماهنگی و همسویی بخش های تحقیقاتی انستیتو پاستور اکنون در چه وضعیتی است؟

دکتر سیاوشی: چون هر بخشی در گذشته بر اساس سیاست گذاری های خودش عمل می کرد، چندی پیش آیین نامه ای به نام "آیین نامه ی کارگروه

گپ: مسئول تصویب طرح های تحقیقاتی کیست؟

دکتر سیاوشی: شورای پژوهشی. ما در تدوین طرح های تحقیقاتی یک روند تصویب (فلوچارت) به صورت زیر داریم:

(۱) مطرح شدن طرح تحقیقاتی توسط محقق به جلسه شورا با نامه رئیس بخش.

(۲) وارد شدن طرح در شورای نظارت و داوری.

(۳) تعیین یک ارائه کننده (presenter) در شورای داوری.

(۴) انتقال پیشنهاد داوران از سوی ارائه کننده از بخش مربوطه.

(۵) رفع اشکال از سوی مجری طرح و انجام داوری.

(۶) دادن امتیاز در شورای نظارت و داوری بر اساس فرم های از قبل تعیین شده.

(۷) تصویب در شورای نظارت و داوری در صورت کسب امتیازات لازم (حداقل ۶۰ از ۱۰۰ امتیاز).

(۸) مطرح کردن طرح از سوی ارائه کننده در شورای پژوهشی.

(۹) دادن امتیاز از سوی تک تک اعضای شورا به طرح در فرم های مخصوص.

(۱۰) تصویب نهایی طرح در صورت کسب امتیازات کافی در شورای پژوهش. اعلام تصویب یا رد طرح به محقق به همراه ذکر دلایل توسط من صورت می گیرد.

گپ: بعضی محققین از تصویب نشدن طرح خود گله مند می باشند. با توجه به این که دلایل شما قانع کننده است چرا آنها همچنان گله مند هستند؟

دکتر سیاوشی: از این همکاران تعجب می کنم. به هر حال در هیچ نقطه دنیا همه ی طرح های ارائه شده تصویب نمی شود و اگر قرار به چنین چیزی بود دیگر نه نیاز به شورای پژوهشی بود نه نیاز به شورای داوری. تمام این روالی که وجود دارد در جهت مدیریت بودجه ی محدودی است که در اختیار داریم. مثلاً: آیا تحقیق در راستای تحقیقات قبلی محقق است یا خیر؟، کاربرد ی هست یا خیر؟، جوابگوی نظام سلامت هست یا خیر؟، آیا کار دارای ساختار مناسب است؟، آیا کار تکراری است؟، نوآوری طرح چیست؟ این عوامل با توافق اعضای هیئت علمی صورت گرفته و طرح ها بر اساس آن داوری می شود. داوران ما از بهترین ها هستند.

گپ: قبلاً اینطور نبوده که همه ی طرح های ارائه شده تصویب شود؟

دکتر سیاوشی: قبلاً تعداد طرح های تحقیقاتی انستیتو بسیار کم بوده و در همان زمان هم فقط تعدادی تصویب می شد. بعد از تدوین آیین نامه ها روند تصویب طرح ها قانون مدارتر شده است. ما باید مشکلات بودجه در تصویب طرح ها را هم در نظر داشته باشیم. از طرف دیگر هم مطابق خواسته های

هفته پژوهش گرامی باد.

تشکیل کمیته ی رکود شده است تا در مورد اعضای هیئت علمی ضعیف از منظر فعالیت علمی تصمیم گیری کند.

گپ: حتی اگر آن عضو کم کار دارای مقام اجرایی باشد؟

دکتر سیاوشی: فرقی ندارد.

گپ: اگر یک عضو هیئت علمی که دارای مقام اجرایی است زمان کافی برای انجام کارهای علمی را نداشته باشد تکلیف او چه می شود؟ آیا همان کار اجرایی موجب ارتقای او خواهد شد؟ آیا شامل آیین نامه ی رکود قرار خواهد گرفت؟

دکتر سیاوشی: مقام اجرایی اصلاً توجیه کننده عدم فعالیت علمی نیست. در ماده ی ۳ آیین نامه ی ارتقاء مسئولیت های اجرایی امتیاز خاص خود را دارد. ولی مهمتر از آن در ارتقای یک عضو ماده ی ۲ است که فعالیت های پژوهشی را در بر می گیرد و هیچ بهانه ای هم قابل قبول نیست. شورای ارزشیابی ما هر سال این برنامه را دارد و براساس اسناد امتیازها داده شده و لیست آن در اختیار من قرار می گیرد. من نیز به آقای دکتر مدرسی گزارش می دهم تا تصمیم گیری های لازمه انجام شود.

گپ: ارتباط بین پژوهش و تولید الان در پاستور چگونه است؟ آیا پژوهش تولید محور است؟

دکتر سیاوشی: پیرو سیاستی که در وزارت خانه وجود داشت و توسط آقای دکتر مدرسی که در شورای معاونین شرکت می کند به ما ابلاغ می شد، تمام سعی ما معطوف به آن می شود که بیشتر طرح های تحقیقاتی ما مطابق این سیاست باشد. برای اجرایی تر شدن جلسات مشترکی را بین شورای پژوهشی و شورای تحصیلات تکمیلی و نمایندگان تولیدمان برگزار کردیم که پایان نامه ها و طرح ها به سوی نتیجه گرا شدن و تولید پیش رود. ولی این انتظار نباید باشد که در پایان همه ی طرح های تحقیقاتی حتماً یک تولید صورت گیرد. خیلی از این طرح ها مشابه زنجیری است که با وصل شدن به هم منجر به تولید می شود. ولی از طرف دیگر از معاونت تولید خواستیم که تمام مشکلات و نیازهایی را که در بخش تولید دارند را رسماً به حوزه ی پژوهش اعلام کنند و ما براساس نیاز حقیقی آنها محققین را در بخش های تحقیقاتی پیدا کنیم. مثال موفقیت آمیزی را خدمتان عرض می کنم؛ ما برای تولید واکسن هپاتیت ب نیاز به یک ستون کروماتوگرافی برای تخلیص آنتی ژن اختصاصی داریم. هر کدام از این ستون ها را باید از کوبا به مبلغ ۱۰۰ میلیون تومان بخریم. نیاز به این کار اعلام شد که هزینه ی خیلی سنگینی بود. ما محققش را که آقای دکتر ابوالحسنی بود پیدا کردیم (در بخش ایمونولوژی). او به طور آزمایشگاهی این ستون را ساخت که نتیجه ی آن حتی از ستونی که از کوبا وارد می شد نیز بهتر بود و هزینه آن هم فقط ده میلیون می شد.

های تخصصی" را تصویب کردیم الان علاوه بر بانک سلولی دارای بانک ژن و پلاسمید، قارچ و میکروب هستیم. "آیین نامه استفاده مشترک از دستگاه های ویژه پاستور" و آیین نامه کمیته ارزش یابی اعضای هیئت علمی را داریم.

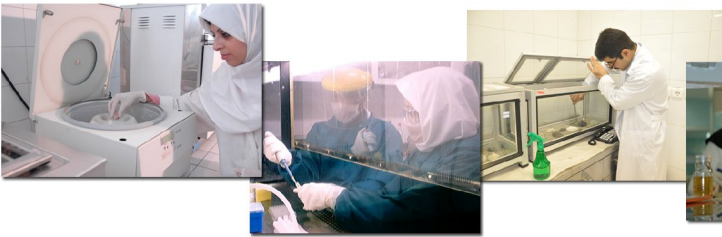
گپ: اتفاقاً سوال ما هم در مورد ارتقای اعضای هیئت علمی بود.

دکتر سیاوشی: برای ارزشیابی اعضای هیئت علمی حساسیت وزارت خانه دخیل است. وزارت خانه هر سال به ارزشیابی پاستور می پردازد که نباید فراموش کرد که مجموعه دستاوردهای هیئت علمی است که فعالیت های پاستور را شکل می دهد. در آیین نامه تمام فعالیت های ممکن هیئت علمی لحاظ شده و متناسب با آن امتیازاتی در نظر گرفته شده است. البته آیین نامه پاستور بازتر است و مواردی چون خدمات تخصصی و تولید که در آیین نامه ارتقا زیاد مورد توجه قرار نگرفته است در اینجا دارای امتیازاتی است. اعضای هیئت علمی با هم مقایسه می شوند و زمانی که به تشویق اعضای هیئت علمی با رنکینگ بالا می پردازیم، در افراد ضعیف تر هم ایجاد انگیزه می کند. الان به خاطر همین تشویق هاست که بیش از ۹۰ درصد اعضای هیئت علمی طرح های تحقیقاتی در حال اجرا دارند، در حالی که در گذشته این رقم تنها حدود ۳۰ درصد بود. در هفته ی پژوهش به اعضای هیئت علمی که در موارد مختلف پژوهش امتیازات زیادی کسب کرده اند جوایزی اهدا می شود.

از طرف دیگر وزارت خانه برای اعضای هیئت علمی کم کار قوانین سخت گیرانه ای وضع کرده است. در آیین نامه ای که از طرف خانم دکتر دستجردی به ما ابلاغ شده است، فرد ناچار است امتیاز خاصی از منظر ارزشیابی کسب کند که توسط دو معاونت آموزشی و پژوهشی (دکتر محقق و دکتر قانع) به تدوین آن پرداخته اند و به طور رسمی ابلاغ شده است.

گپ: آیا بر اساس این آیین نامه ممکن است کسی را از اعضای هیئت علمی خارج کنند؟

دکتر سیاوشی: در مرحله ی اول ترفیع سالانه در نظر گرفته می شود. به طور مثال تعداد کمی از اعضای هیئت علمی موفق به اخذ ترفیع سالانه خود نشده اند. دلیل آن سلیقه ی مسئولین پاستور نیست، بلکه مربوط به آیین نامه ی وزارت خانه می شود. نکته دیگر "آیین نامه ی رکود اعضای هیئت علمی" است که البته قبلاً هم در آیین نامه ی استخدامی بود که اگر رئیس یک مجموعه در مورد یک عضو هیئت علمی به این نتیجه برسد که آن عضو فعالیت های درخور هیئت علمی ندارد، می تواند که کمیته ای را متشکل از سه استاد تشکیل دهد که در مورد این فرد بررسی لازم را داشته و اظهار نظر نمایند. این امر فقط در حد یک آیین نامه ی کلی در ضمن آیین نامه ی استخدامی اعضای هیئت علمی بود که عملاً در هیچ مکانی اجرا نمی شد. ولی از سال گذشته دستورالعمل رکود ابلاغ شد که در آن رئیس مجموعه موظف به

هفته پژوهش گرامی باد.

گپ: در پایان اگر صحبت خاصی دارید با توجه به این که در هفته ی پژوهش قرار داریم بفرمایید.

دکتر سیاوشی: در این هفته با آمار خواهیم گفت که در همین چند ساله با احترام به معاونین قبلی در حوزه ی پژوهش، پاستور از دیدگاه علم سنتی جایگاه خود را بسیار بهتر کرده است. البته ممکن است در راستای افزایش توقعات با گذشت زمان نارضایتی هایی هم وجود داشته باشد. من تمام سعی خود را تا روزی که هستم خواهم کرد که موانع را (اکثر آنها از بیرون تحمیل می شود) رفع کنم.

گپ: ارزیابی کلی از مراکز تحقیقاتی و دانشگاه ها و پاستور کجاست؟

دکتر سیاوشی: چون نوع خدمات ما خدمات فوق تخصصی است و با خدمات وسیع دانشگاه در خانه های بهداشت متفاوت است. همچنین ما فقط دارای سه رشته ی **post graduate** هستیم و این قابل مقایسه با دانشگاهی نیست که با هزاران دانشجو در رشته های متعدد به کار علمی می پردازد. همیشه این تقاضا را از آقای دکتر قانعی داشته ایم که اگر نگاهشان به ما چون یک موسسه پژوهشی است فقط آیتم های پژوهش را مقایسه کرده و رنکینگ ما را اعلام کنند. ولی متأسفانه ما را در دانشگاه های تیپ ۲ قرار می دهند که البته منظور از آن تعداد پایین تر دانشجوی و عضو هیئت علمی نسبت به دانشگاه های تیپ ۱ است. چون این مقایسه کمی است ما هیچ وقت جایگاه مناسب را پیدا نمی کنیم، اما زمانی که گزارشات آنها در حوزه ی تحقیق باشد جایگاه ما معلوم می شود. مثالی از نمودارهایی که آقای دکتر قانعی ارسال کرده و در هفته ی پژوهش خدمتتان ارائه خواهم کرد. ما پارسال در این سرانه رقم ۱.۶۲ را داشتیم که الان به رقم ۱.۹۳ رسیده ایم. این مسئله از نگاه آقای دکتر قانعی غرور انگیز است. ولی متأسفانه هیچ وقت نیامده اند فقط پژوهش ما را مقایسه کنند و مواردی را مقایسه می کنند که چندان مربوط نیست. ولی زمانی که وارد کارهای پژوهشی می شویم همه از ما رضایت دارند. من یک طرح **HSR** توسط یک نفر از محققین در مورد وضعیت علمی پاستور پیاده کردم و گزارشات تحقیق ایشان را الان در اختیار دارم و من از بعضی دستاوردهای آن در هفته ی پژوهش استفاده خواهم کرد. این دستاوردها از وضعیت خوب کنونی ما در رنکینگ حکایت دارد. طرح دیگری هم در دست اجرا دارم که در آن پاستور ایران را با دیگر پاستورهای جهان مقایسه خواهیم کرد که در صورت آماده شدن نتایج در مصاحبه ی بعدی به آن اشاره خواهم کرد.

ما این بسترها را فراهم کردیم. البته شایان ذکر است که تمام نیازهای نظام سلامت صرفاً تولید یک فرآورده نیست. برای مثال در بخش مالاریا و ناقلین هر سال نوع پروتکل درمان مالاریا تعیین می شود و براساس نتیجه ی طرح تحقیقاتی این بخش است که آقای دکتر گویا در مناطق مالاریا خیز اعلام می کند که چه داروهایی مصرف شود. این هم نوعی تولید هست که منجر به دستاورد مورد نیاز نظام سلامت می شود. بسیاری از کارهای خدماتی-تخصصی که در بخش های مختلف انجام می دهیم، مانند تعدادی از آزمایشگاه های ما که تبدیل به آزمایشگاه های مرجع شدند، بر اساس نیاز نظام سلامت بود که به همان میزان یک فرآورده ی تولیدی دارای ارزش است.

گپ: در مورد جابه جایی ساختمان ها و فضای فیزیکی بخش ها هم لطفاً توضیحاتی را بفرمایید.

دکتر سیاوشی: فضای فیزیکی پاستور دارای محدودیت هایی است و ما اجازه توسعه ی فیزیکی را در تهران نداریم. ما باید از فضاهایی که داریم استفاده ی بهینه را به عمل آوریم که بخش ها را بر اساس نیاز، تعداد هیئت علمی و فعالیت پژوهشی آنها باید مرتب کنیم.

گپ: سوالی در مورد **PhD by research** برای ارشدها داشتیم. آیا برای آنها سهمیه ای وجود ندارد؟

دکتر سیاوشی: ما در آیین نامه هیچ محدودیت خاصی نداریم و فقط شرایط داریم. فرد باید فعال و حداقل دو مقاله به عنوان نفر اول یا نویسنده ی مسئول داشته باشد تا امکان مصاحبه با او فراهم شود. این دوره و زمان اجرایی آن توسط وزارت خانه به ما ابلاغ شد و ما فراخوان را اعلام کردیم و در هفته های آتی با افرادی که پرونده و تقاضای خود را تکمیل کرده اند مصاحبه را شروع می کنیم. شایان ذکر است که جذب افراد بر اساس آیین نامه می باشد و خارج از این قانون نمی توانیم فردی را بپذیریم.

گپ: در مورد کارگاه های دوره ی آموزشی و آینده ی آنها اگر نکته ای است بفرمایید.

دکتر سیاوشی: کارگاه های ما سابقاً سرو سامانی نداشت. الان یک مسئول کارگاه داریم (آقای دکتر مهدیان از بخش ژنتیک). با تلاش های ایشان و تماس هایی که برقرار کرده اند برای کارگاه ها امتیازات بازآموزی تصویب شده است. هر بخشی که در صدد برگزاری کارگاه است به شورای پژوهشی اعلام می کند تا بررسی و تصویب شود. اکنون تعداد کارگاه هایمان نسبت به سال های گذشته اصلاً قابل قیاس نیست و کمتر هفته ای است که در پاستور کارگاهی برگزار نشود. گفتنی است یکی از وظایف آزمایشگاه های مرجع ما برگزاری کارگاه های سالیانه است. برنامه ی ما تلاش برای بیشتر کردن این کارگاه ها تا جایی است که امکانات ما اجازه دهد.